

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE**

w Gminie Zbąszynek
na lata 2014 -2018

LUTY 2014

I. WPROWADZENIE

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie powstał w oparciu o diagnozę środowiska przedstawioną w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zbąszynek na lata 2014-2023. Założenia programu są zgodne z misją samorządu lokalnego w kwestii rozwiązywania problemów społecznych oraz wpisują się cele strategiczne i operacyjne w/w strategii.

Podstawą prawną działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie jest :

- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012r. poz. 1356 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005r. nr 180, poz. 1493 ze zm.);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 poz. 182 ze zm.);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. 2011 nr 209 poz. 1245).

Głównym celem niniejszego Programu jest zmniejszenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie oraz zintensyfikowanie skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Cele operacyjne oraz zadania programu mają charakter profilaktyczny (promowanie, propagowanie zachowań alternatywnych wobec przemocy), edukacyjny (upowszechnianie wiedzy na temat przemocy i jej negatywnych skutków, kształtowanie właściwych postaw, w tym braku akceptacji dla przemocy), pomocowy (specjalistyczne poradnictwo, działania terapeutyczne, korekcyjno-edukacyjne, informowanie o możliwościach i miejscach uzyskania pomocy) oraz wspierający (wsparcie merytoryczne i praktyczne służb pomocowych, wzmacnianie i aktywizowanie instytucji i organizacji, rozwój instytucjonalny, współpraca i wymiana doświadczeń). Program określa działania ukierunkowane na ochronę ofiar przemocy oraz korygowanie agresywnych zachowań sprawców przemocy domowej.

II. PRZEMOC W RODZINIE

Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie i dotyka rodzin o różnym statusie społecznym. Jest zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątplenia należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy rodzinie obrazuje ujęcie prawne przemocy, jako: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”¹. Ustawa ma spełniać, zatem wiele zadań istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa każdego człowieka, ma zabezpieczać: „każdego członka rodziny z osobna, bez względu na rodzaj jego słabości – płeć, wiek, fizyczność, chorobę, stan posiadania”². Przemoc w powszechnym rozumieniu to: „każdy akt godzący w osobistą wolność jednostki, zmuszanie jednostki do zachowań niezgodnych z jej własną wolą”³. W mowie potocznej przemoc kojarzy się z narzuconą bezprawnie władzą i panowaniem; oznacza użycie siły skierowanej przeciwko osobie, grupie społecznej, wolności – jako pozytywnej wartości”⁴. Z tymi definicjami wiąże się jednak wiele nieścisłości.

¹ Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005, (Dz.U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493 ze zm.)

² J. Wawrzyniak, Dom i rodzina jako środowisko przemocy. Przegląd wyników badań w wybranych krajach Europy[w:] Różne spojrzenia na przemoc. Pod red. R. Szczepanik, J. Wawrzyniak, Łódź 2008, s. 33.

³ I. Pospiszył, Przemoc w rodzinie, Warszawa 1994., s.10.

⁴ Z. Kosyryz, Przemoc a wychowanie. Zarys problematyki. [w:] Przemoc w życiu codziennym. Pod red. B. Hołtys, Warszawa 1997, s. 79.

Podsumowując, warto wskazać, iż przemoc ma zawsze charakter nieprzypadkowym i świadomy. Sprawca przemocy działa celowo, wykorzystując gorszą sytuację ofiary. W świetle prawa przemoc jest czynem zagrożonym sankcjami opisanymi w Kodeksie Karnym. Narusza godność osobistą, wolność, i bezpieczeństwo człowieka, którego gwarantem jest obowiązujące prawo. Zawsze niesie ze sobą duże szkody. Przemoc jest wszechobecnym elementem życia społecznego. Poddawana jest stałym analizom i dyskusjom.

Wyodrębniono różne formy przemocy, podkreślając skutki jej stosowania. Zaliczyć do nich należy:

- *przemoc fizyczną* - stosowanie kar cielesnych na ofierze; skutki stosowania przemocy zwykle przejawiają się w różnego rodzaju uszkodzeniach ciała.
- *przemoc psychiczną* – najtrudniejsza do zbadania i oszacowania skali zjawiska; degraduje równowagę psychiczną ofiary przemocy.
- *przemoc seksualną* – może przejawiać się w formie gwałtu lub prostytucji; zmuszanie do prostytucji wchodzi w zakres przemocy seksualnej.
- *zaniedbywanie*- jest to zaprzestanie wykonywania działań pożądaných o pozytywnym wydźwięku; wina sprawcy przemocy w tym przypadku jest często umniejszana⁵.

Można również wyróżnić „*przemoc strukturalną, zakamuflowaną i nie zakamuflowaną*”⁶. Przemoc strukturalna pogłębia pozostałe formy przemocy, czyli psychiczną i fizyczną.

W literaturze tematu można spotkać się również z następującą klasyfikacją przemocy:

- przemoc skierowaną *przeciwko sobie*,
- przemoc skierowaną *przeciwko innym*
- przemoc w *środowisku społecznym*⁷.

Istotną formą przemocy, niewymienioną wyżej jest przemoc ekonomiczna. określaną, jako: „każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy”⁸. Jest to przemoc charakteryzująca się przede wszystkim nieuczciwym sprawowaniem władzy nad zasobami finansowymi rodziny. Sprawcy przemocy poprzez kontrole środków materialnych uzależniają od siebie pozostałych członków rodziny.

III. ZADANIA GMINY W PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE

Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

1. opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
2. prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
3. zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
4. tworzenie zespołów interdyscyplinarnych⁹.

Bardzo istotną rolę w realizacji tych zadań odgrywa współpraca różnych służb, instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz rozwiązywania problemu przemocy domowej. Pozwala to na udzielanie rodzinom kompleksowej i skutecznej pomocy uwzględniającej aspekty życia osób krzywdzonych, jak i sprawców przemocy. Zwiększa się w ten sposób efektywność prowadzonych działań pomocowych i świadomość społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy domowej.

⁵ I. Pospiszyl, op. cit., s. 93.

⁶ J. Rudniański, Klasyfikacja, źródła i ocena przemocy w stosunkach międzyludzkich. [w:] Przemoc w życiu codziennym. Pod red. B. Hołtys, Warszawa 1997, s. 6-7.

⁷ B. Hołtys, Kryminalistyka, Warszawa 2000, s.722.

⁸ A. Dominiczak, Przemoc wobec kobiet w rodzinie. Niezbędnik pracowników schronisk, Warszawa 2008, s. 30.

⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2005 nr 180 poz. 1493 ze zm.)

IV. PRZEMOC W ŚWIETLE DANYCH Z GMINY ZBĄSZYNEK

1. Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbąszynku

Powody przyznania pomocy	Liczba rodzin objętych pomocą		
	2011	2012	2013
Przemoc w rodzinie	2	2	26
Alkoholizm	20	17	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MPIPS 03-R

Z powyższego zestawienia wynika, iż w ostatnich trzech latach nastąpił znaczny wzrost klientów OPS, którzy otrzymali pomoc w formie pieniężnej i pracy socjalnej z uwagi na występowanie w rodzinie zjawiska przemocy domowej i nierozdzielnie z tym zjawiskiem związanym problemem alkoholowym.

2. Dane Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Zbąszynku

Interwencje domowe w wyniku, których wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”	2012	2013
Liczba założonych „Niebieskich Kart”	24	30
Liczba zakończonych spraw	13	24
Liczba spraw NK do realizacji w następnym roku	5	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Zbąszynku

Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Zbąszynku funkcjonuje na mocy Zarządzenia Burmistrza Zbąszynka nr 1/2011 z dnia 25 marca 2011 roku. W skład zespołu wchodzi 11 osób - przedstawicieli różnych służb i instytucji pomocowych działających na terenie Gminy. W 2012 roku Gminny Zespół Interdyscyplinarny prowadził 24 sprawy związane z podejrzeniem stosowania przemocy w rodzinie oraz zaburzeniem funkcji opiekuńczo-wychowawczej w rodzinie, w roku następnym było to już łącznie 30 spraw. W tym przypadku również można zaobserwować wzrost liczby spraw związanych z potrzebą rozwiązania problemu stosowania przemocy w rodzinie. Świadczyć to może o zwiększeniu świadomości jednostki oraz społeczności lokalnej o istocie problemu przemocy oraz konsekwencji lekceważenia tego typu negatywnych zjawisk społecznych. W ramach prowadzonych działań dokonano dogłębnej diagnozy rodzin, w wyniku której rodziny wymagające wsparcia objęte zostały kompleksową pomocą. Stworzono strategię interwencyjną obejmującą ustalenie planu pomocy, podjęcie wytyczonych działań, monitorowanie sytuacji danej rodziny, uzgadnianie, koordynowanie i inicjowanie działań pomocowych na rzecz rodzin w kryzysie.

V. ADRESACI PROGRAMU

1. Rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy.
2. Rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy.

3. Przedstawiciele instytucji i służb pracujący z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą.

VI. CELE PROGRAMU

Ideą programu jest dążenie do złagodzenia problemu przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie skuteczności interdyscyplinarnego systemu wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc.

CEL STRATEGICZNY
Zmniejszenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie oraz zintensyfikowanie skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

CEL OPERACYJNY		
1. Poszerzenie wiedzy na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez systematyczne diagnozowanie problemu		
ZADANIA	WSKAŹNIKI EWALUACJI	PRZEWIDYWANE EFEKTY
1.1 Zebranie danych na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie	- liczba podmiotów uczestniczących w diagnozowaniu - liczba zrealizowanych badań diagnostycznych	- zwiększenie wiedzy na temat rozmiaru i charakteru zjawiska przemocy w rodzinie - postawienie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie
1.2 Badanie infrastruktury instytucji wspierających osoby dotknięte przemocą w rodzinie w celu określenia ich zasobów i ograniczeń	- wykaz instytucji - wykaz zasobów i ograniczeń w istniejącym systemie pomocy osobom uwikłanym w przemoc	- utworzenie mapy zasobów i ograniczeń instytucji i innych podmiotów wspierających osoby dotknięte przemocą

CEL OPERACYJNY		
2. Wzrost dostępności pomocy ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności form oddziaływania wobec osób uwikłanych w przemoc		
ZADANIA	WSKAŹNIKI EWALUACJI	PRZEWIDYWANE EFEKTY
2.1 Przerwanie zjawiska przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przed dalszym krzywdzeniem	- liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” - liczba wniosków kierowanych do Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego - liczba posiedzeń grup roboczych, powołanych w ramach realizacji procedury „Niebieska Karta” - liczba rodzin, w których	- zmniejszenie liczby rodzin, w których dochodzi do przemocy - zwiększenie współpracy służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy rodzinie

	odizolowano sprawcę od ofiary	
2.2 Edukacja osób doświadczających przemocy w rodzinie w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie	- liczba osób objętych edukacją w zakresie przemocy w rodzinie - wykaz podmiotów edukujących w zakresie problemu przemocy w rodzinie - liczba zrealizowanych programów itp.	- wzrost wiedzy na temat istoty zjawiska przemocy w rodzinie wśród osób dotkniętych tym problemem
2.3 Poradnictwo psychologiczne, prawne, terapeutyczne i socjalne dla osób uwikłanych w problem przemocy	- wykaz podmiotów świadczących poradnictwo psychologiczne, prawne, terapeutyczne i socjalne - liczba osób korzystających z w/w poradnictwa - liczba udzielonych porad	- wzrost wiedzy i umiejętności u osób dotkniętych problemem przemocy w kwestii radzenia sobie z przemocą i problemami współtowarzyszącymi
2.4 Opracowanie i wdrażanie alternatywnych form wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc, w tym: rozwój grup wsparcia dla współuzależnionych, świetlic środowiskowych dla dzieci, usług asystenta rodziny	- liczba alternatywnych form wsparcia - liczba osób objętych alternatywnymi formami wsparcia	- uzyskanie przez rodziny dotknięte przemocą wszechstronnego wsparcia i pomocy - zwiększenie współpracy służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy rodzinie
2.5 Realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy – jako poszerzenie oferty działalności Punktu Pomocy dla Ofiar Przemocy Domowej w Zbąszynku	- liczba utworzonych programów - liczba sprawców uczestniczących w programach - liczba sprawców, którzy ukończyli programy	- wzrost wiedzy i umiejętności u osób stosujących przemoc w kwestii radzenia sobie z przemocą i problemami współtowarzyszącymi - zmniejszenie liczby rodzin, w których dochodzi do przemocy

CEL OPERACYJNY		
3. Zintensyfikowanie skuteczności działań podmiotów systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie		
ZADANIA	WSKAŹNIKI EWALUACJI	PRZEWIDYWANE EFEKTY
3.1 Organizowanie szkoleń, warsztatów, seminariów tematycznych i innych form doskonalenia zawodowego dla osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	- liczba zrealizowanych form doskonalenia zawodowego - liczba uczestników	- wzrost wiedzy, kompetencji i umiejętności służb zawodowo zajmujących się pomocą osobom uwikłanym w przemoc - wzrost liczby specjalistów w dziedzinie wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie
3.2 Umożliwienie osobom	- liczba przeprowadzonych	- wzrost skuteczności i

profesjonalnie zajmującym się pomaganiem - udziału w superwizjach wewnętrznych i zewnętrznych	szkoleń superwizyjnych - liczba zrealizowanych superwizji wewnętrznych i zewnętrznych - liczba uczestników	profesjonalizacji pomagania osobom uwikłanym w przemoc - przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu
---	--	---

CEL OPERACYJNY		
4. Zwiększenie świadomości mieszkańców gminy Zbąszynek na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz promowanie postaw prospołecznych oraz działań wolnych od przemocy		
ZADANIA	WSKAŹNIKI EWALUACJI	PRZEWIDYWANE EFEKTY
4.1 Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie zagadnień związanych z przemocą i agresją	- liczba zrealizowanych form edukacji dzieci i młodzieży - wykaz podmiotów realizujących formy edukacyjne - liczba dzieci i młodzieży uczestniczącej w zajęciach edukacyjnych	- wzrost wiedzy dzieci i młodzieży na temat problemu przemocy w rodzinie - uwrażliwienie dzieci i młodzieży na ważne kwestie społeczne - zwiększenie różnorodności form edukacji w zakresie przemocy w rodzinie
4.2 Edukacja i pomoc rodzicom w zakresie usprawnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych, szczególnie w rodzinach podwyższonego ryzyka występowania przemocy	- liczba zrealizowanych form edukacji rodziców z rodzin zagrożonych przemocą - wykaz podmiotów realizujących zajęcia edukacyjne - liczba osób uczestniczących w zajęciach edukacyjnych	- wzrost wiedzy i umiejętności rodziców w zakresie prawidłowego realizowania funkcji opiekuńczo-wychowawczych - promocja pozytywnych postaw rodzicielskich
4.3 Wspieranie różnorodnych form spędzania czasu wolnego, radzenia sobie z agresją i złością, jak również wzmacnianie więzi rodzinnych	- liczba świetlic środowiskowych - liczba uczestników świetlic - liczba zrealizowanych programów aktywizacyjnych - liczba uczestników programów - liczba festynów rodzinnych - liczba imprez rekreacyjno-kulturalnych skierowanych do rodzin	- wzrost różnorodności form spędzania czasu wolnego dla dzieci i rodzin - zmniejszenie skali występowania zachowań agresywnych - wzmocnienie więzi rodzinnych
4.4 Współpraca z mediami w kwestii publikowania materiałów dotyczących zagadnienia przemocy w rodzinie i jej przeciwdziałania	- liczba opublikowanych materiałów w prasie, radiu itp. - liczba utworzonych gablot informacyjnych, ulotek informacyjnych - liczba podmiotów	- wzrost wiedzy społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie - uwrażliwienie społeczności lokalnej na kwestie przemocy w rodzinie, zmniejszenie tolerancji

	publikujących materiały dotyczące zagadnienia przemocy w rodzinie i jej przeciwdziałania	na zachowania przemocowe i agresywne
--	--	--------------------------------------

VII. REALIZATORZY PROGRAMU

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbąszynku i Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Zbąszynku przy współpracy z:

- samorządem lokalnym,
- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zbąszynku,
- Ośrodkiem Kultury, Sportu i Rekreacji w Zbąszynku
- Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Świebodzinie
- sołectwami,
- szkołami,
- policją,
- sądem,
- organizacjami pozarządowymi i Kościołem Katolickim.

VIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań zawartych w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Zbąszynek na lata 2014-2018 będą środki finansowe z budżetu gminy, środki pozyskiwane ze źródeł pozabudżetowych, jak również środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji zadań niniejszego programu.

IX. MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

Program będzie monitorowany oraz ewaluowany corocznie w formie sprawozdania składanego Radzie Miejskiej w Zbąszynku, które dotyczyć będzie:

- instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie;
- form udzielanej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie;
- form działań kierowanych do sprawców przemocy w rodzinie;
- form działań skierowanych do ogółu społeczności lokalnej.

Sprawozdanie z realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie będzie częścią składową sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbąszynku za rok poprzedni.

Porównanie informacji na temat postępów realizacji programu z uprzednio przyjętym planem i zakładanymi rezultatami pozwoli na ocenę jego realizacji oraz na zweryfikowanie tempa i kierunku, w którym zmierza program oraz jego ewaluację.

BIBLIOGRAFIA

1. J. Wawrzyniak, Dom i rodzina jako środowisko przemocy. Przegląd wyników badań w wybranych krajach Europy[w:] Różne spojrzenia na przemoc. Pod red. R. Szczepanik, J. Wawrzyniak, Łódź 2008.
2. I. Pospiszyl, Przemoc w rodzinie, Warszawa 1994.
3. Z. Kosyrz, Przemoc a wychowanie. Zarys problematyki. [w:] Przemoc w życiu codziennym. Pod red. B. Hołtys, Warszawa 1997.
4. J. Rudniański, Klasyfikacja, źródła i ocena przemocy w stosunkach międzyludzkich. [w:] Przemoc w życiu codziennym. Pod red. B. Hołtys, Warszawa 1997.
5. B. Hołtys, Kryminalistyka, Warszawa 2000.
6. A. Dominiczak, Przemoc wobec kobiet w rodzinie. Niezbędnik pracowników schronisk, Warszawa 2008.